

Nyhet

Island bjuder in ILO till vulkanernas och glaciärernas land

Tema

Blygsam ökning i jämställdheten på Nordens maktpositioner

Leder

Jämställdhet eller jämlikhet. Vad väger tyngst?

Nyhet

Lisbeth Dalgaard Svanholm skal samle store og små arbejdsgivere

07. Mars 2019

Tema: Går det att få både jämställdhet och jämlikhet?

Nyhetsbrev fra Arbeidsliv i Norden 2/2019

Finansiert
av Nordisk
ministerråd

ARBEIDSLIV I NORDEN

Arbeidsforskningsinstituttet Høgskolen i
Oslo og Akershus Postboks 4 St. Olavs
plass 0130 Oslo

UTGIVER

Arbeidsforskningsinstituttet HIOA,
På oppdrag fra Nordisk ministerråd

ANSVARLIG REDAKTØR

Berit Kvam

EMAIL

ainredaksjon@gmail.com

WEB

www.arbeidslivinorden.org

Nyhetsbrevet utgis i en e-postutgave,
som kan bestilles gratis fra
www.arbeidslivinorden.org

ISSN 0809-9456 tildelt: Arbeidsliv i
Norden (online)

Innhold

Jämställdhet eller jämlikhet. Vad väger tyngst? 3

Blygsam ökning i jämställdheten på Nordens
maktpositioner..... 4

Dansk modstand mod EU-regler om barsel til
mænd 8

- Jeg ville have tid hjemme med min datter..... 10

Svenska arbetarkvinnor halkar efter i löner och
villkor 12

Basinkomst gjorde finländare lyckligare..... 14

Island bjuder in ILO till vulkanernas och
glaciärernas land..... 16

Lisbeth Dalgaard Svanholm skal samle store og
små arbejdsgivere 19

Jämställdhet eller jämlikhet. Vad väger tyngst?

8 mars är dagen då kvinnornas rättigheter står i fokus över hela världen. AIN:s jämställdhetsbarometer speglar bara en liten flik av förhållandena mellan könen i Norden, nämligen om det sitter en man eller kvinna på 24 maktpositioner i vardera land. I år blev det en blygsam ökning i antal kvinnor, men trenden är tydlig. Det blir mer jämställdhet, även om det går sakta.

LEDER

06.03.2019

AV BJÖRN LINDAHL, TF REDAKTÖR

Jämställdhet handlar inte bara om kvinnornas villkor. Även männen börjar ställa krav, som att under en tid få vara hemma med sina barn. Danmark är det enda nordiska landet som inte reserverat en del av föräldraledigheten för pappan. Utan att myndigheterna gör det är det som regel kvinnorna som tar nästan all föräldraledighet. Nu kan EU:s krav tvinga Danmark att ändra reglerna.

Lönegapet mellan män och kvinnor minskar i Sverige. Men LO varnar för att det samtidigt uppstår en allt större skillnad mellan arbetarkvinnornas och tjänstekvinnornas löner. Vad är viktigast att prioritera? Ett jämställt samhälle behöver inte betyda att det är jämlikt, även om ett ojämnt samhälle som oftast drabbar kvinnorna mest.

Det finns många frågor som ställs på sin spets tidigare i Norden än i andra delar av världen, eftersom de fem länderna är snabba till att genomdriva förändringar. Det handlar i sin tur om att det finns tillit, både mellan människorna i landet och mellan väljare och politiker.

Även i Norden finns det emellertid grupper som hamnar utanför välfärdssamhället. Det handlar om hälsa, utbildning och jobb. Det finns en grundläggande tro på att staten ska ta ett ansvar för dessa grupper, även om familjen, frivilliga organisationer och livssynsbaserade verksamheter också spelar viktiga roller.

I Finland har forskarna fått möjligheten att ställa frågan vad som sker om invånarna får en basinkomst, utan några krav om att de ska arbeta eller studera? Det som gör experimentet unikt är att det var obligatoriskt. Det krävde att lagar ändrades, som vi berättat om tidigare. 2 000 personer som var långtidsarbetslösa fick 560 euro i månaden skattefritt under två år, istället för arbetslöshetsstöd eller dagpenning. Basinkomsten gavs även om de som fick det började jobba eller fick andra bidrag i tillägg. Förhoppningen var att det

skulle bli lättare att hitta jobb om de som deltog i experimentet slapp använda tid på olika byråkratiska krav.

Svaret var att effekten på arbetslösheten blev mycket blygsam, men att de som fick basinkomst fick en bättre livskvalitet jämfört med kontrollgruppen. De slapp oron och kampen med ett bidragssystem som blivit oöversiktligt och byråkratiskt. Det är också för tidigt att fälla en dom över selsättningseffekten, eftersom de preliminära resultaten bara gäller det första året. Vad som skedde det andra året av experimentet får vi veta först 2020.

Viljan till att tänka nytt är en av orsakerna till att den internationella arbetsorganisationen ILO bad Norden om hjälp när de ska fira sitt 100-årsjubileum senare i år. En serie på fyra nordiska konferenser om framtidens arbetsliv har organiserats, där den sista genomförs i Reykjavik på Island den 4-5 april. Där kommer de nordiska länderna med sina tankar om hur de anställdas kompetens ska upprätthållas när arbetssuppgifterna kan utföras av robotar eller dataprogram med artificiell intelligens, och om hur både jämställdhet och jämlikhet ska kunna öka i en allt mer globaliserad värld.

Den isländske social- och barnministern Ásmundur Einar Daðason är värd för konferensen, där också statsminister Katrín Jakobsdóttir ska tala. Hon är den enda statsministern i världen, så vitt vi vet, som själv tagit hand om jämställdhetsfrågorna i regeringen. Islänningarna har tänkt nytt på det fältet. De var de första som delade föräldraledigheten i tre delar, de var de första med jämställdhetscertifiering av lönerna och de tog sig igenom en djup kris utan att det gick ut över barnen eller att olikheterna i samhället ökade.

Det är därför ILO: generaldirektör väljer att resa till Reykjavik innan organisationen firar sitt jubileum i Genève den 19 juni.

Blygsam ökning i jämställdheten på Nordens maktpositioner

Under det senaste året var det två regeringsombildningar i Norden och flera ändringar bland topparna av arbetsmarknaden. Men effekten på könsfördelningen blev blygsam. Kvinnorna får ett poäng mer och hamnar på 66 poäng i AIN:s jämställdhetsbarometer, där 100 poäng innebär lika mycket makt för bägge könen i Norden. Island går om Norge.

TEMA

06.03.2019

TEXT OCH FOTO: BJÖRN LINDAHL

Island fick sin första kvinnliga LO-ledare någonsin, Drífa Snædal. I vår mätning är det en tung post och den viktigaste förklaringen till att Island går om Norge. Landet får 19 poäng, mot Norges 17 poäng.

Danmark fick för första gången en kvinnlig ordförande för arbetsgivarorganisationen DA, Lisbeth Dalgaard Svanholm. Två kvinnliga direktörer för arbetsgivarorganisationer sluta

tade under det senaste året, Carola Lemne i Sverige, och Kristin Skogen Lund i Norge. I bägge länderna överlevde arbetsministrarna regeringsombildningarna.

I jämställdhetsbarometer ser vi på om det är en kvinna eller man som innehar 24 olika maktpositioner i varje nordiskt land. Drygt hälften av dessa är inom politiken, medan de övriga är inom arbetslivet och det vi anser symboliskt viktiga positioner. Vi delar ut 200 poäng, 40 per land. De 24 maktpositionerna ger lite olika poäng, från ett poäng för en vanlig minister, till fem för statsministern. Den dagen kvinnorna får 100 poäng i hela Norden eller 20 i ett av länderna anser vi att jämställdhet uppnåtts på detta, om än begränsade, fält. Mät-tidpunkten är kvinnodagen den 8 mars. I fjol fick kvinnorna i Norden 65 poäng. I år blir det 66 poäng. Det är ett poäng lägre än 2015. Ser man på kurvan för hela Norden går det sakta och säkert uppåt för kvinnoandelen.

Finland på botten - igen

Skillnaden i antal poäng per land är stor. Finland hade för några år sedan flest poäng, men har de senaste åren legat på botten. Det finns 17 ministrar i Juha Sipiläs regering. Av dem är sex kvinnor, men bara tre på poster som vi räknar. Ingen av huvudorganisationerna bland arbetsmarknadens parter har en kvinnlig ledare och inte heller bland de fem symboliskt viktiga posterna hittar vi en kvinna.

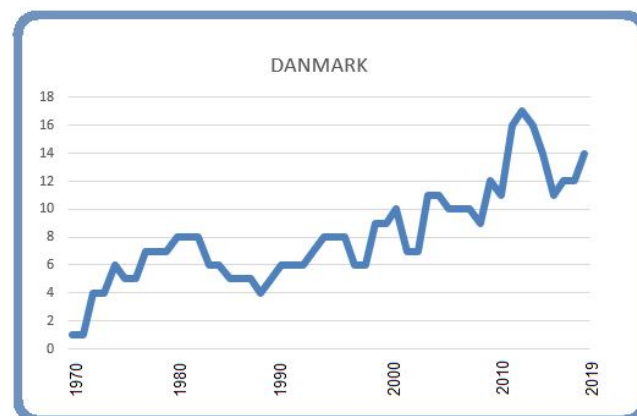
Det blir riksdagsval i Finland den 14 april. Oavsett hur det går har kommunikationsministern Anne Berner sagt att hon kommer hålla sitt ord att bara vara minister i fyra år. Hon har redan tackat ja till en styrelsepost i den svenska banken SEB. Hon har också varit nordisk samarbetsminister.

Det finska valet kommer att medföra stora ändringar. Hur det går med Sannfinländarna kommer att följas med stort intresse. I juni 2017 splittrades partiets riksdagsgrupp, då 22 av ledamöterna bildade ett nytt påarti, De blå. Samtliga före detta sannfinländska ministrar hörde till utbrytargruppen, däribland utrikesminister Tiimo Soini och arbetsminister Jari Lindström.

Den senaste opinionsmätningen från Taloustutkimus som Yle publicerade den 10 januari, gav Sannfinländarna 10,2 procent av väljar stödet, medan De blå bara får 1,0 procent. Det socialdemokratiska partiet är störst med 21,2 procent av rösterna. Partiledaren Antti Rinne drabbades av en lunginflammation under en semesterresa till Spanien och var sjuk-skriven fram till 1 mars. Under hans frånvaro tog vice ordföranden Sanna Marin över ansvaret för valkampanjen.

Val i Danmark

Även i Danmark blir det val. Exakt när det sker vet bara statsminister Lars Løkke Rasmussen. Han väljer själv datum, men valet måste hållas innan den 17 juni, eftersom det då gått fyra år sedan det förra valet. Väljarna bör inte få besked om datumet senare än tre veckor innan det ska hållas. Det har varit relativt få ändringar i regeringen där det finns nio kvinnor bland de 22 ministrarna. Bara tre av dessa finns på de poster vi mäter.

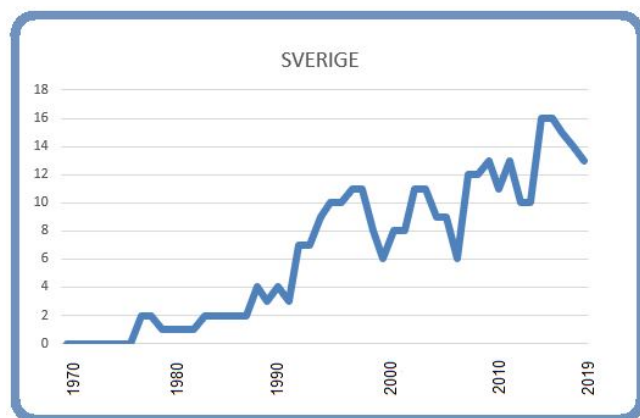
I Danmark skedde det en stor förändring vid årsskifte när de två största huvudorganisationerna på arbetstagsidan, LO och FTF fusionerade och bildade Fagbevægelsens Hovedorganisation, FH. Den leds av förre LO-ledaren Lizette Risgaard, medan FTF:s ledare Bente Sorgenfrey blev vice ledare för organisationen. Vi låter bägge behålla sina poäng.

På arbetsgiversidan har det också skett ändringar. 2018 blev Lisbeth Dagaard Svanholm den första kvinnliga ordföranden i Dansk Arbejdsgiverforening, DA. Hon är den 19 ordföranden sedan organisationen bildades 1896, med valspråket ”Aldrig vinder sovende Mand Sej”. Att hon är den första kvinnan på den posten var det mycket lite kommentarer om i dansk press. AIN presenterar henne här:

Tack vare henne ökar Danmarks poäng till 14.

Regeringsombildning i Sverige

Det är ett poäng mer än vad Sverige får efter den regeringsombildning som genomfördes efter rekordlånga förhandlingar den 21 januari i år. De två kvinnorna som har de ministerposterna som vi ger mest poäng, efter statsministern, sitter kvar. Magdalena Andersson fortsätter som finansminister och Margot Wallström som utrikesminister. Även arbetsminister Ylva Johansson fortsätter.

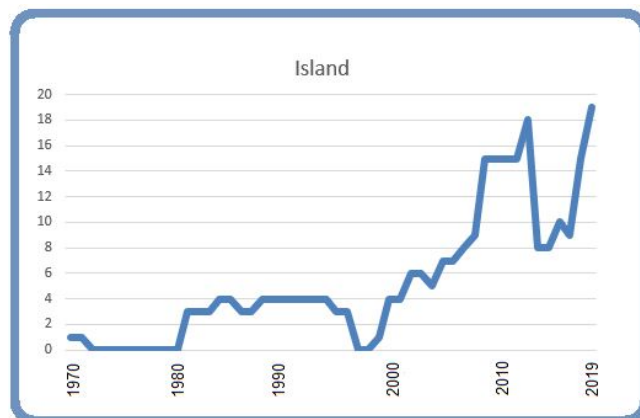
Nya namn blev Amanda Lind som kulturminister och Jennie Nilsson som jordbruksminister. Anna Ekström blev utbildningsminister och får därmed också ett poäng. Hon hade tidigare titeln gymnasie- och kunskapslyftsminister.

Isabelle Lövin byter från att vara bistandsminister, till att bli miljöminister. Hon är också vice statsminister i Stefan Löfvens regering.

Inom arbetslivet meddelade Carola Lemne den 8 mars 2018 att hon skulle avgå som vd för Svenskt näringsliv, och lämnade över jobbet till Jarl-Olof Jacke den 8 oktober samma år.

Island leder i jämställdhetsbarometern

På Island blev Drifa Snædal ledare för det isländska LO, som kallas Alþýðusamband Íslands, ÁSI. Även huvudorganisationen för tjänstemän, BSRB, fick en kvinnlig ledare under det senaste året, Sonja Ýr Þorbergsdóttir. Hon valdes den 19 oktober 2018. Dessutom leds akademikernas huvudorganisation, BHM, sedan 2015 av en kvinna, Þórunn Sveinbjarnardóttir.

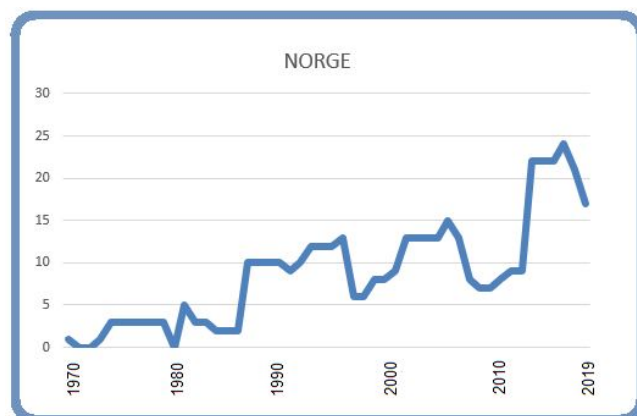

Även på arbetsgiversidan har det skett ändringar, så att det går att tala om ett generationsskifte. Vårens avtalsförhandlingar förväntas bli svåra och risken för att det blir en större konflikt anses vara stor.

Statsminister Katrín Jakobsdóttir leder en regering som famnar från den yttersta vänstern till det konservativa partiet. Hon övertog tidigare i år även jämställdhetsfrågorna. I september kommer en stor internationell #metoo-konferens hållas i Reykjavik.

I Norge fortsätter #metoo att påverka politiken. Arbeiderpartiets vice partiledare Trond Giske tvingades avgå efter att flera unga kvinnor anklagade honom för att ha uppträtt kränkande mot dem. I slutet av februari ville hans anhängare från hemmabasen i Trondheim välja in honom i partistyrelsen igen, men en nio sekunders video när han dansar med en ung kvinna på en bar var tillräckligt för att rycka undan förtroendet igen, även om kvinnan försäkrade att det var hon som tagit initiativet till dansen.

Även i Norge var det långa förhandlingar om en regeringsombildning där Kristelig folkeparti gick in i den borgerliga trepartiregeringen den 22 januari i år. Beslutet splittrade partiet och gjorde att Olaug Vervik Bollestad tog över som partiledare. Hon blev också jordbruksminister. Därmed sitter det fyra kvinnliga partiledare i Erna Solbergs regering. Hon leder själv Høyre, medan finansminister Siv Jensen leder Fremskrittspartiet och kulturminister Trine Skei Grande leder Venstre.

Eftersom direktören för arbetsgivarorganisationen NHO, Kristin Skogen Lund, slutat, blir det ett poäng mindre, 17 poäng för Norge. Island är därmed årets vinnare, med 19 poäng.

Ett litet förbehåll: Det är två dagar till 8 mars, så det kan fortfarande ske ändringar.

Dansk modstand mod EU-regler om barsel til mænd

EU giver med nye barselsregler en håndsækning til de danske mænd, der godt kunne tænke sig mere barsel med deres børn, og dem er der en del af. Men i Folketinget er der udbredt utilfredshed med, at EU blander sig i danske familieforhold.

TEMA

06.03.2019

TEKST MARIE PREISLER, FOTO: TOMAS BERTELSEN

Barselorlov er meget skævt fordelt mellem kønnene i mange EU-lande, også i Danmark, hvor kvinder holder meget længere barselorlov end mænd – til trods for at en del danske mænd faktisk gerne ville have haft mere tid hjemme med deres små børn.

Danske mænd holder meget mindre barsel end danske kvinder, som tager 90 procent. Danske mænd holder også mindre barsel end mænd i andre nordiske lande - og til trods for, at mange danske mænd faktisk vil gerne have mere tid derhjemme med deres små børn, end de har i dag. I hvert fald i princippet.

Udbredt diskrimination

En rapport fra Institut for Menneskerettigheder fra 2016 fastslår, at mere end hver femte danske mand holder kortere barsel i form af graviditetsorlov, forældreorlov, fædreorlov og barselorlov, når han bliver far, end han egentlig gerne vil. At så stor en del af fædrene afstår fra ønsket tid med deres barn forklares i rapporten med familiens økonomi, og at partneren, barnets mor, gerne vil have mest mulig af den samlede tid derhjemme med barnet.

Rapporten viser samtidig, at graviditet og barselsorlov øger risiko for diskrimination på arbejdsmarkedet. Selvom danske forældre er lovgivningsmæssigt beskyttet mod diskrimination på arbejdsmarkedet i forbindelse med graviditet og barselsorlov, er diskrimination et udbredt fænomen på danske arbejdspladser. Næsten hver anden danske kvinde og hver fjerde danske mand oplever diskrimination på jobbet i forbindelse med at blive forældre, fremgår det af rapporten fra Institut for Menneskerettigheder.

Del barsel mere ligeligt

I dét lys har Institut for Menneskerettigheder anbefalet arbejdsmarkedets parter og regeringen at fremme en mere ligelig fordeling af barselsorlov mellem kvinder og mænd. For derved at reducere diskriminationen af kvinder.

Diskriminationen er både konkret og økonomisk. Næsten hver femte kvinde fortæller arbejdsgiveren, at de skal være forældre, oplever knap hver femte kvinde, at deres arbejdsvilkår bliver forringet. Hver niende kvinde møder negative reaktioner fra sin chef i kølvandet på udmeldingen om familieførogelsen. Hver syvende kvinde kommer ikke tilbage til samme arbejdsgiver efter deres barselsorlov, og blandt kvinder, som kommer tilbage til arbejdspladsen, oplever 12 procent at få nye arbejdsopgaver, selvom de ikke selv ønsker det. En del oplever forringede vilkår i form af mindre ansvar eller degradering.

Samtidig viser studier, at ser, at mænd og kvinders gennemsnitlige løn går hver sin vej, når de får børn: Kvindernes løn falder, og denne økonomiske ulighed består livet ud. Den ulige løn og kvinders større tilvalg af orlov og nedsat tid, når de bliver mødre, betyder nemlig, at kvinder indbetaler mindre til pension end mænd, mens de er på arbejdsmarkedet. Derfor har de mindre at leve af end mænd som pensionister.

En varm kartoffel

Trods uligheden er øremærket barsel til mænd politisk en varm kartoffel. Den tidligere socialdemokratisk ledede danske regering havde øremærket barsel til fædre som del af sit regeringsprogram, og øremærket barsel til mænd er også en mærkesag for den danske venstrefløj.

Men selvom det stod i regeringsprogrammet, blev det aldrig realiseret. Det var ikke muligt at skaffe opbakning til en model, som ville tage orlov fra kvinderne og give den til mændene, og det lykkedes ikke at finde en model uden den effekt.

Nu har EU så sikret øremærket barsel til mænd. Men det vækker ingen jubel blandt danske politikere. På tværs af normale partiskel er det en udbredt opfattelse af, at det ikke er noget, som EU bør blande sig i. Det er et rent nationalt anliggende at regulere familierpolitik.

Det er derfor uden den danske regerings støtte, at EU har besluttet, at alle medlemslande i løbet af tre år skal øremærke to måneder til mænds orlov med deres barn – og hvis ikke faderen gør brug af de to måneder, så bortfalder de.

- Jeg ville have tid hjemme med min datter

Da Malte Conrad for tre år siden blev far, var han ikke i tvivl om, at han skulle tage så meget barselsorlov med løn, han kunne få. Det vil han gøre igen, når han til sommer får tvillinger.

TEMA

06.03.2019

TEKST: MARIE PREISLER, FOTO: TOMAS BERTELSEN

Malte Conrad er 32 år og arbejder som sociolog i politiet, hvor mænd har overenskomstbestemt ret til tre måneders barsel med fuld løn, når de får børn. Den mulighed tog han med glæde imod:

- Det har været vildt vigtigt for mig at have de måneder hjemme alene sammen med min datter. Det var mig, der havde styr på sutteklud, mad og sovetider, og min kæreste, som gik på arbejde, måtte indordne sig i mit og Hertas regime.

Det var en god tid, som fik gik meget hurtigere, end han havde regnet med.

- Jeg overvejede ikke at tage mere end de tre måneder, der var med fuld løn, da vi ikke rigtig syntes, at vi havde råd til, og jeg var måske også lidt nærvøs for om jeg ville komme til

at savne gå på arbejde. Men da halvdelen af barslen var gået, tænkte jeg, at jeg gerne ville have haft mere tid, fortæller han.

Han og kæresten Agnete venter tvillinger til sommer og har på forhånd besluttet, at Malte skal tage barsel igen. Samme model som første gang, det vil sige tre måneders barsel med løn, når Agnetes barsel slutter. Plus en ekstra måneds ferie i forlængelse af barslen. Som ansat i staten kunne han vælge at forlænge sin barsel til dagpengesats, men det har han ikke planer om.

- Min arbejdsgiver ville acceptere at jeg var længere tid væk, hvis jeg ønskede det. Men jeg er usikker på, om vi ville have råd til, at jeg gik på dagpenge, og jeg ville måske begynde at savne at gå på arbejde efter 4 måneder med børnefokus. Det er værdifuldt men også lidt kedeligt at være sammen med et barn på 8-11 måneder hele dagen.

Han sås indimellem med et par andre fædre på fædreorlov men kan godt misunde den sociale forankring, som kvinden har i sin barsel via sin mødregruppe og med andre kvinder på barsel.

At EU er optaget af at sikre fædre mulighed for orlov med deres børn, ser Malte Conrad som et gode. Men han ved ikke rigtigt, hvad han skal mene om de nye EU-regler.

Jeg synes, det er fint at der er barsel der forbehold mænd, men jeg synes, at man måske i stedet kunne udvide barselsperioden frem for at tage de to måneder fra det samlede regnskab, siger han.

Svenska arbetarkvinnor halkar efter i löner och villkor

Löneskillnaderna mellan män och kvinnor fortsätter att minska i Sverige, men när siffrorna bryts ned, visar det sig att alla inte är med i den positiva utvecklingen. Inför 8 mars varnar LO igen för att arbetarkvinnorna halkar efter.

TEMA

06.03.2019

TEXT OCH FOTO: GUNHILD WALLIN

– Framgångarna har i högre grad tillfallit tjänstemannakvinnorna, men mycket återstår fortfarande för att minska löneskillnader mellan män och kvinnor. Framför allt är det arbetarkvinnorna som halkar efter och värst ekonomiskt utsatta är ensamstående mammor och utrikesfödda, säger Ulrika Vedin, utredare på LO.

Ändå är hon positiv till att den övergripande statistiken visar att löneskillnaderna minskar mellan män och kvinnor.

– Vi ser att den nordiska modellen med dess samspel mellan arbetsmarknads-, familje- och generell välfärdspolitik är bra. Det är viktigt att ha med sig. För även om vi har lönegap, så är det ändå bättre här än i många andra länder, säger Ulrika Vedin.

Varje år, sedan sex år tillbaka, presenterar LO "Sveriges jämställdhetsbarometer" inför 8 mars. Förra året var temat tid, makt och pengar och byggde på en tillbakablick de senaste 20 åren. I år fördjupas undersökningen med fokus på

ekonomisk jämställdhet med avstamp i arbets- och anställningsvillkor. Eftersom rapporten ännu inte är publicerad vid intervjutillfället är Ulrika Vedin försiktig med detaljer om dess innehåll. Några avgörande skillnader i förhållande till arbetarkvinnornas lönemässiga eftersläpning har inte skett under året som gått.

Lönegapet växer

Det var i förra årets jämställdhetsbarometer, som LO gjorde en tjugoårig tillbakablick och såg hur förhållandena för löner, arbetsvillkor och familjeliv utvecklats sedan mitten av 90-talet. Ett resultat blev tydligt - den ekonomiska ojämlikheten har ökat i Sverige. Visserligen har både arbetarkvinnor och tjänstemannakvinnor knappt in på löneskillnaden i förhållande till männen, men tjänstemannakvinnorna har också dragit lönemässigt ifrån arbetarkvinnorna. Det beror på att skillnaderna i lön mellan arbetare och tjänstemän har ökat.

Men att det skulle bero på att tjänstemannafacken drivit sina medlemmars krav bättre och starkare vill inte Ulrika Vedin hålla med om. Utvecklingen av arbetslivet har gynnat mer kvalificerad arbetskraft och tillväxten av jobb sker hög grad inom yrken som kräver eftergymnasial utbildning.

– Kvinnor inom LO-yrken har aldrig marknaden i ryggen och deras arbeten värderas inte lika högt som tjänstemännens högre upp i hierarkin. Det finns ett klassperspektiv på hur yrken värderas, så det är ingen slump att lönegapet ökar. I arbeten inom omsorg och service består också själva produktionskostnaden av arbetskraften och därför finns det ett intresse av att hålla tillbaka lönerna, säger Ulrika Vedin.

Utgångspunkten för LO:s sätt att räkna på löneskillnader är det de benämner den faktiska månadslönen. Det innebär att arbetstiden räknats in, eftersom många kvinnor arbetar deltid, ofta ofrivilligt. Beräkningen av den faktiska månadslönen är beräknad på heltid utan lönetillägg och nedräknad med den faktiskt arbetade tiden. Den faktiska genomsnittliga månadslönen för arbetarkvinnor var 20 960 kronor 2016, vilket kan jämföras med den genomsnittliga månadslönen för heltid på 26 200 kronor.

– Vi vill visa vad det betalda arbetet ger. När man är i arbetsför ålder är arbetsinkomsten det viktiga för självständighet och levnadsvillkor och därför har vi velat visa hur deltiderna slår ekonomiskt, säger Ulrika Vedin.

Komplicerade samband

Hon anser det är viktigt att hålla fler tankar i huvudet samtidigt när det tänks, talas och skapas strategier för jämställdhet. Att ha en lön det går att leva på är förutsättningen för att ha en handlingsfrihet när det gäller det liv man vill leva för sig och sina barn. Det kräver rätt till heltid och trygga anställningsformer. En lön det går att leva på påverkar heller inte bara de arbetsföra åren, utan också pensionen och därmed ålderdomen. Men utvecklingen för arbetarkvinnorna går i huvudsak motsatt riktning. Under den senaste tjugooårsperi-

oden har antalet osäkra anställningar och framförallt de så kallade behovsanställningarna ökat mer för arbetarkvinnor än för andra yrkesgrupper i samhället. Många av arbetarkvinnornas deltid är ofrivilliga, vilket påverkar löner, det obetalda hemarbetet och inflytande över arbetet.

Det finns en liten ljusning och det är Sveriges kommuner och landstings, SKL:s, överenskommelse med Kommunal, den så kallade "heltidsresan" som syftar till att fler omsorgspersonal ska få heltid.

– Det är en viktig del, konstaterar Ulrika Vedin.

Hon vill också lyfta andra åtgärder som är nödvändiga för att förbättra arbetarkvinnornas villkor. Familjepolitiken behöver ses över och enligt ett beslut på LO-kongressen förordas att föräldraförsäkringen individualiseras, det vill säga delas lika mellan män och kvinnor.

En annan viktig faktor är barnomsorgen. Idag erbjuds barnomsorg på dagtid, vilket gynnar tjänstemännen som i hög grad arbetar dagtid. Svårare blir det att utnyttja tjänsterna med arbetarkvinnornas arbete på kvällar och helger.

– Och vi vet ju att kvinnorna i regel tar huvudansvar för barnen oavsett om de är arbetarkvinnor eller tjänstemannakvinnor. Så är det i hela världen.

Möjligheten till omställning är också viktigt, poängterar hon. LO:s kvinnodominerade yrken ska inte bli en avstjälpningsplats när omställningar inom andra sektorer inte fungerar.

– Det har en stor betydelse för LO:s kvinnodominerade jobb, annars finns risk att delar av arbetskraften styrs dit och det skapas en press på flexibilitet och på sänkta lägstalöner.

Jämställdhet och jämlikhet hör ihop

En av hennes utgångspunkter när hon reflekterar över det växande lönegapet betyder är att det finns en växelverkan mellan lön och arbetsvillkor och fördelning av omsorgs- och hushållsarbete. Jämlikhet och jämställdhet hör ihop. Finns inte jämlikhet tenderar också jämställdheten att få stryka på foten. Den som tjänar mindre har ett sämre utgångsläge när det kommer till förhandlingar i hemmet om vem som ska göra vad.

– De ekonomiska resurserna från arbetet är centrala för att driva jämställdhet, men jag tycker arbetarkvinnors villkor glöms bort, trots att jämställdhet är en av samhällets målsättningar.

Ulrika Vedin pratar om facklig feminism. Om behovet att se och erkänna vilka strukturer som påverkar jämställdheten, istället för att göra den till en individuell fråga.

– Det handlar om klassiska fackliga frågor, om de basala strukturerna för arbete och familj. Som individ är man otillräcklig när det kommer till att påverka strukturer, då behövs kollektiv påverkan, säger hon.

Basinkomst gjorde finländare lyckligare

Det finska experimentet med att ge 2 000 arbetslösa personer en basinkomst i två år istället för andra bidrag avslutades vid årsskiftet. En sammanfattning av resultatet är att de som omfattades av försöket inte jobbade mer, men de blev lyckligare.

TEMA

06.03.2019

TEXT: BJÖRN LINDAHL

Experimentet har en budget på 20 miljoner euro (drygt 200 miljoner kronor). Det är nu halvvägs, eftersom det hittills bara finns registerdata för det första av de två åren och den slutliga analysen därmed först kommer 2020. Ytterligare en stor intervjuundersökning ska också genomföras.

När den finske finansministern Petteri Orpo inte ville förlänga experimentet med ytterligare ett år framställdes det i många utländska medier som om projektet hade misslyckats. Men när resultaten presenterades under ett seminarium den 8 februari i Helsingfors var både Finlands social- och hälso-minister Pirkko Mattila och forskningsledaren professor Olli Kangas från Folkpensionsanstalten, FPA stolta:

- Experimentet har uppmärksammat brett runt om i världen och det har haft en positiv effekt på Finlands image. Det har gett oss unik information som vi kan använda i den kommande vårdreformen, sa Pirkko Mattila.

Bäst ändå

- Projektet genomfördes inte på det sätt som vi ursprungligen presenterade det. Av olika orsaker som finansiering, tid och lagstiftningen i både EU och Finland, var det ett krympt och urvattnat projekt som genomfördes. Trots det är det exceptionellt och det bästa forskningsprojektet om basinkomst som någonsin genomförts, sa Olli Kangas.

Han oroade sig för hur projektet kommer att uppfattas men påpekade att resultaten inte betyder att forskningsprojektet inte lyckades. Målet var inte att få arbetslösa att arbeta mer, utan att se vad som skedde om de istället för arbetslöshetsbidrag, med de krav som det medför, fick en basinkomst.

Anhängarna av att medborgarna ska få en basinkomst framhäver att en sådan reform skulle vara frigörande. Basinkomsten skulle ge folk möjligheten att vara kreativa, de skulle bli starkare och den finansiella osäkerheten skulle minska. Dessutom skulle deltagarna slippa byråkratin och tidsåtgången med att fylla i blanketter och att leta efter jobb

på en arbetsmarknad där arbetslösheten låg på 7,6 procent, utan istället kunna skapa egna verksamheter.

Blanketthelvete

- Myndigheternas blanketthelvete är inte friskt, och stressen blir bara värre av att man inte vet om man ens får sina pengar. Dessutom behöver jag inte längre delta i arbetskraftsbyråns obligatoriska kurser där de tar folk för idioter, sa Liisa Ronkainen, en av de som deltog i försöket, till Yle.

För barnfamiljer fanns emellertid möjligheten att ansöka om arbetslöshetsbidrag istället för basinkomsten, eftersom den var högre, vilket gjorde att en del av gruppen ändå valde att fylla i blanketter.

När de intervjuades i slutet av 2018 var deltagarna positiva till att basinkomst bör införas. 57,2 procent av testgruppen var helt eniga i att det skulle minska byråkratin med att acceptera ett jobb, mot 37,3 procent som svarade det i kontrollgruppen. Skillnaden på nästan 20 procentenheter är den största i undersökningen.

På alla de frågor som ställdes om den subjektiva hälsan, finansiell säkerhet, möjlighet att påverka sin egen situation och tilliten till myndigheterna var testgruppen mer positiv än kontrollgruppen.

De som svarade delvis eller helt enig på frågor om deras livssituation:

	Test	Kontroll
God hälsa	55,4%	46,2%
God finansiell säkerhet	42,2%	30,3%
God tro på egen framtid	58,2%	46,2%
God möjlighet påverka egen situation	28,9%	22,6%

Deltagandet var obligatoriskt, vilket gör att det finska försöket skiljer sig från alla tidigare försök, som byggts på frivillighet. Motståndet mot basinkomstprojektet har emellertid varit stort. I en enkät som gjordes av Lännen Media var 7 av de 10 största fackföreningarna negativa till tankarna om basinkomst för alla.

Passiverande effekt?

Huvudargumentet mot basinkomst var risken för att det skulle få en passiverande effekt.

- Inte kan man börja ge pengar utan motprestation till människor som sitter ensamma hemma och pysslar. Det är inte sunt för vare sig nationalekonomin eller för individen. Arbete är grunden för det finländska välbefinnandet, sade lärarfacket OAJ:s ordförande Olli Luukkainen, i enkäten.

De som är emot införandet av basinkomst kommer också påpeka att experimentet inte gav någon sysselsättningseffekt. Testgruppen arbetade bara en halv dag mer än kontrollgruppen.

Men som en av forskarna i projektet, Ohto Kanninen, påpekade under seminariet:

- Det kan vara att två år inte är tillräckligt för att kunna mäta någon effekt, eller att det bara var en begränsad mängd byråkrati som testgruppen slapp. Tack vare de finska registren kan vi följa testgruppen även efter att experimentet avslutades.

- Att det inte är någon skillnad på de två grupperna är fakta som är intressanta, och betyder inte att experimentet misslyckades. Testgruppen hade starkare incentiv för att ta jobb, eftersom de inte riskerade att deras basinkomst skulle bli lägre, påpekade han.

Island bjuder in ILO till vulkanernas och glaciärernas land

Island arrangerar 4 – 5 april den sista av fyra nordiska konferenser inför arbetsorganisationen ILO:s 100-årsjubileum. Future of Work-konferenserna är ett mycket viktigt forum, inte bara för Island, utan för hela Norden, säger Islands social- och barnminister Ásmundur Einar Daðason.

NYHET

06.03.2019

TEXT OCH FOTO: GUÐRÚN HELGA SIGURÐARDÓTTIR

De stora ändringarna som sker på arbetsmarknaden samt jämställdhet är två viktiga teman på den sista Future of Work-konferensen som Barn- och socialdepartementet på Island organiserar i Reykjavik.

Departementet är optimistiskt inför konferensen. Redan nu har 200 personer anmält sig och departementet hoppas att antalet deltagare blir närmare 300. Dagen innan konferensen, den 3 april, genomförs ett möte för arbetsministrarna

i Nordiska ministerrådet. ILO:s generaldirektör Guy Ryder deltar både på konferensen och mötet.

- Vi kommer att se på hur de nordiska länderna har organiserat sina arbetsliv och arbetsmarknader. Norden kan bli förebild för andra länder, säger Islands Ásmundur Einar Daðason.

Stora förändringar på gång

Future of Work-konferensen har organiserats de senaste fyra åren, alltid i det land som varit ordförande i Nordiska ministerrådet. Det första mötet organiserades i Helsingfors för fyra år sedan där man behandlade globala förändringar i arbetsmarknaden, i Oslo för tre år sedan var det delningsekonomin och den tredje konferensen i Stockholm ifjol debatterade den tekniska utvecklingen och förändrat utbildningsbehov. Den fjärde konferensen i Reykjavík blir en sammanfattning av det man tidigare har diskuterat men det är också ILO:s 100-årsjubileum.

Därför får man en särskild presentation baserad på ILO:s globala kommissions rapport om arbetsmarknadens framtid. Sveriges statsminister Stefan Löfven var en av kommissionens två ordförande.

ILO har bett om att få idéer och förslag från de nordiska länderna om hur arbetsvillkoren ska förbättras, bli mer jämställda och hur kompetensen ska upprätthållas, så att inte jobben tas över av robotar och artificiell intelligens.

Norden har lagt vikt vid arbetarskydd och trepartssamarbete på arbetsmarknaden. Det är frågor som kommer att diskuteras och vidareutvecklas. Arbetsmiljön är viktig, enligt Ásmundur Einar. Han anser också att jämställdhet på arbetsmarknaden måste prioriteras högt.

Vi flyr inte framtiden

Island har nyligen utarbetat en likalönsstandard, som just nu håller på att införas för alla myndigheter och företag med mer än 250 medarbetare. Norden har också banat väg för föräldraledighet och andra reformer på arbetsmarknaden. Jämställdhet, föräldraledighet och arbetsmarknaden kopplas allt mer ihop. Det är viktigt att alla kan vara aktiva på arbetsmarknaden.

- Enligt min mening är det på dessa tre områdena som Norden kan inspirera andra länder, säger Ásmundur Einar Daðason.

Han förklarar arbetslivets framtid diskuteras i hela Norden just nu. Island är inget undantag. Befolkningen ökar snabbt och det råder nya attityder på arbetsmarknaden. Klimatförändringarna har också en enorm inverkan. Ministern ser fram till att höra mer om utredningen om den nordiska modellen som genomförs av ett stort antal forskare, och som samordnas av den norska forskarstiftelsen Fafo.

Island har stora förhoppningar om att kunna bygga på och arbeta vidare med resultatet av konferensen. Norden har alltid haft en välutvecklad arbetsmarknad. Om Norden ska bibehålla sin ledarställning som nordiska välfärdsstater, så måste de nordiska länderna fortsätta utveckla arbetsmarknaden. Det diskuteras på konferensen liksom hur Norden kan ta större och kraftfulla steg in i framtiden

- Med tanke på hur snabbt utvecklingen går så kan Norden bara behålla sin ledarposition genom att samarbetet på arbetsmarknaderna fortsätter. Vi flyr inte framtiden, säger Ásmundur Einar.

Allting hör ihop

Ungdomen, hållbar turism och havet är prioriterade områden under Islands ordförandeskap i Nordiska ministerrådet 2019. Norden prioriterar jämställdhet, digitalisering, och allt kan kopplas till FN:s mål för en hållbar utveckling.

Ásmundur Einar poängterar att allting hör ihop. Han menar att de ungas framtid också är en del av FN:s prioriteringar. Island lägger vikt vid havet eftersom resurserna där och havsmiljön är viktigt för Island och hela Norden. De gånger Island haft ordförandeskapet i ministerrådet har landet också alltid försökt ta hänsyn till sina grannländer, de självstyrande områdena Grönland och Färöarna.

- Klimatförändringarna kan ha enorma effekter i Norden, det kopplas också ihop med hållbar utveckling. Bosättningsvillkoren förändras, fiskbestånd försvinner, ny fisk kommer in. Det är en del av den hållbara utvecklingen och klimatförändringarnas effekter på havet, trots att de områdena inte direkt lyder under det här departementet, poängterar han.

Likalönsstandarden på tyska

Island inför som bäst en likalönsstandard. I början av 2019 hade 66 myndigheter och företag börjat införa likalönsstandarden. Det kommer öka till 200 inför årsskiftet. Under de närmaste åren ska myndigheter och företag med färre anställda införa standarden, tills alla företag med minst 25 medarbetare infört den. Likalönsstandarden och isländska lagar och regler har redan översatts till tyska. Tyskland, Österrike och Nya Zeeland har redan visat intresse för att införa standarden.

- Det är alltid någonting oväntat som händer när man inleder något banbrytande, så som likalönsstandarden. Jag tror att andra länder kommer att fundera seriöst på detta, när Island väl infört standarden, säger Ásmundur Einar.

Flexibilitet och seghet

Island har finanskraschen bakom sig nu, men bara för några år sedan var det svåra tider på Island. Ásmundur Einar tror att det som gjorde att Island klarade sig så snabbt var flexibilitet och islänningarnas seghet. Enligt honom är det både en fördel och en nackdel i små samhällen.

- Vi islänningar reagerar och anpassar oss snabbt när vi möter förändringar i vår närmiljö. I fiskindustrin har alla varit vana vid att jobba hårt när fångsten gått bra. Det är samma sak i arbetslivet. Turismen har varit igenom en enorm tillväxt. Den står nu för största delen av Islands exportinkomster, säger han.

- Men det får inte vara för mycket flexibilitet. Vi vill också ha stabilitet. Det är nyckeln till framtiden. Det har varit svåra tider för många familjer som förlorade sina hem och arbetsplatser. Det är inte alla som har återhämtat sig.

Island diskuterar nu att upprätta en nationell fond liknande den norska oljefonden, för att kunna ha en buffert nästa gång Island får ekonomiska svårigheter. Grundtanken är att man ska ha extra tillgångar under kristider. Pengarna skulle tas från de statliga inkomster som fås, till exempel från energibolaget Landsvirkjun, som står för den största delen av landets energiproduktion.

- Vi vill ha en fond att använda under hårda tider, för vi bor i vulkanernas och glaciärernas land. Ingen vet när motgångarna börjar och därför är det viktigt att bygga upp en fond under goda tider och förbereda sig för sämre. Det gör de isländska familjerna också. Deras skulder har minskat. Det är viktigt och positivt, säger han.

Välfärdsvakten grundades 2009 för att skydda barnen under finanskrisen. Andra länder har visat intresse, men så vitt socialministern vet så har inte andra länder jobbat vidare med idén. Välfärdsvakten har nyligen presenterat en rapport som visar att det fortfarande finns barn som lever under fattigdomsgränsen på Island och att deras levnadsvillkor inte har förbättrats lika snabbt som andras i det isländska samhället.

Lisbeth Dalgaard Svanholm

Lisbeth Dalgaard Svanholm skal samle store og små arbejdsgivere

Mens dansk fagbevægelse har fået ny hovedorganisation, har modparten, DA, fået ny formand, en kvinde, som skal skabe samling blandt de meget forskellige medlemsvirksomheder.

NYHET

03.03.2019

TEKST MARIE PREISLER, FOTO: DA

Samtidig med dansk fagbevægelse har skabt den nye hovedorganisation FH, for at sikre sig større indflydelse, har hovedorganisationen på arbejdsgiverside, DA, også skiftet ud i toppen. I december 2018 skiftede DA topleder. Den nye formand er kvinde, købmand og optaget af ligestilling.

DA er hovedorganisation for 14 arbejdsgiverforeninger på det private arbejdsmarked og dermed talerør for mere end

24.000 virksomheder inden industri, handel, transport, service og byggeri. Den nye DA-formand, Lisbeth Dalgaard Svanholm, taler derfor på vegne af mange og meget forskellige organisationer, som hun skal sikre størst mulig indflydelse.

Hendes største opgave venter derfor måske på de indre linjer. DA's medlemmer er vidt forskellige og indbyrdes rivaliserende.

erende: Der er giganten DI, Dansk Erhverv og Dansk Byggeri, og en række mindre og meget små erhvervsorganisationer. Den nye formand skal derfor samle og finde brede kompromiser, alle medlemmer kan enes om, forudser nyhedsbrevet Mandag Morgen.

Selv udtalte DA-formanden ved udnævnelsen, at hun ser det som sin største opgave at sikre virksomheder gode rammevilkår og den nødvendige arbejdskraft – også fra udlandet.

Før hun blev DA-formand var hun formand for brancheorganisationen De Samvirkende Købmænd, DSK, og udtalte i den egenskab, at hun er optaget af ligestilling og ser det som et fælles ansvar for samfundets aktører at få flere kvindelige mellemledere ind i virksomhedernes topledelse. Hun gav ved samme lejlighed kvinder det råd at gifte sig med en mand, der ser det som familiens fælles projekt, at kvinden også kan gøre karriere. Og hun advarede om, at barsel ikke for kvinder må blive en sovepude, der bremser karrieren.

Selv har hun overtaget sin fars supermarked i byen Hørsholm nord for København og ejer og driver det. Hun er 59 år, gift og har to voksne børn.